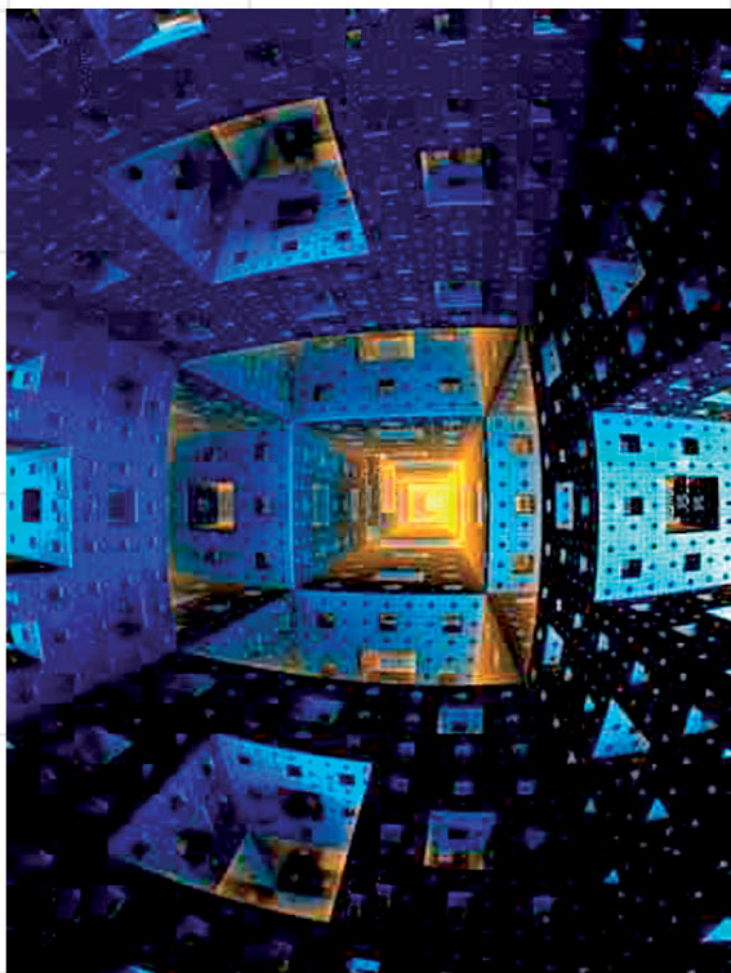

nadzór korporacyjny w spółkach Skarbu Państwa

nadzór korporacyjny w spółkach Skarbu Państwa

Igor Postuła

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Warszawa 2013

ABC

a Wolters Kluwer business

Wydanie publikacji zostało dofinansowane przez Uniwersytet Warszawski.

Recenzenci

dr hab. prof. ALK Dariusz Jemielniak, prof. dr hab. Grzegorz Domański

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Ewa Fonkowicz

Opracowanie redakcyjne

Elżbieta Józwiak

Łamanie

JustLuk Łukasz Drzewiecki, Justyna Szumieł, Stanisław Drzewiecki

Układ typograficzny

Marta Baranowska

.....
Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.
.....

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ

Więcej na www.legalnakultura.pl

POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer Polska SA, 2013

ISBN 978-83-264-4208-7

Wydane przez: Wolters Kluwer Polska SA

Redakcja Książek

01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a

tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Agusi

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Podziękowania	15
Rozdział 1. Wprowadzenie do problematyki nadzoru korporacyjnego	
– cel i założenia opracowania	17
1.1. Przedmiot i cel opracowania	17
1.2. Struktura opracowania	19
1.3. Podstawowe problemy i hipotezy badawcze	21
1.3.1. Uwagi wprowadzające	21
1.3.2. Problemy teorii nadzoru korporacyjnego	21
1.3.3. Hipotezy badawcze	23
1.4. Metodologia badań	25
1.5. Założenia terminologiczne	33
1.5.1. Tłumaczenie terminu <i>corporate governance</i>	33
1.5.2. Definicja nadzoru korporacyjnego	36
1.5.3. Terminy „spółka” i „korporacja”	42
1.5.4. Spółka państwowa – spółka Skarbu Państwa	43
1.5.5. Interesariusze	43
1.5.6. Założenia szczegółowe dotyczące terminów stosowanych w opracowaniu	44
Rozdział 2. Przegląd teorii nadzoru korporacyjnego	46
2.1. Uwagi wprowadzające	46
2.2. Teoria zasobowa	49
2.3. Teoria interesariuszy	51
2.3.1. Założenia teorii interesariuszy	51
2.3.2. Zakres pojęcia interesariusza	51
2.3.3. Perspektywy teorii interesariuszy	52
2.3.4. Krytyka teorii interesariuszy	54
2.3.5. Zastosowanie teorii interesariuszy w spółkach Skarbu Państwa	57
2.4. Teorie integrujące	58
2.4.1. Uwagi wprowadzające	58
2.4.2. Teoria interesariuszy-agencji	58

2.4.3.	Teoria interesariuszy-kontraktów	60
2.5.	Teoria agencji	62
2.5.1.	Założenia i geneza problemu agencji	62
2.5.2.	Nurty teorii agencji	64
2.5.3.	Kontrakt jako instrument ograniczania problemu agencji ...	64
2.5.4.	Wady i zalety teorii agencji	65
2.5.5.	Praktyczne znaczenie teorii agencji w spółkach Skarbu Państwa	66
2.6.	Teoria stewarda	68
2.7.	Teoria instytucjonalna	68
2.8.	Teoria hegemonii menedżerskiej	70
2.9.	Teorie neoinstytucjonalne	70
2.10.	Teoria kosztów transakcyjnych	72
2.11.	Teoria praw własności	74
2.11.1.	Własność w sensie ekonomicznym a własność w sensie prawnym	74
2.11.2.	Władza wynikająca z własności ekonomicznej	75
2.11.3.	Założenia teorii praw własności	75
2.11.4.	Koszty transakcyjne a koszty własności	78
2.11.5.	Problemy efektywnej alokacji praw własności	80
2.12.	Teoria kontraktów	82
2.13.	Teoria pogoni za rentą	84
2.14.	Teoria sygnałów	84

Rozdział 3.	Uwarunkowania funkcjonowania spółek Skarbu Państwa i nadzoru korporacyjnego w tych spółkach	86
3.1.	Prawne uwarunkowania działalności gospodarczej państwa	86
3.1.1.	Działalność gospodarcza państwa w Konstytucji RP	86
3.1.2.	Dobro wspólne jako determinanta działalności gospodarczej państwa	87
3.1.3.	Sprawiedliwość społeczna	89
3.1.4.	Interes publiczny jako praktyczne odniesienie dobra wspólnego w działalności gospodarczej państwa	90
3.2.	Nadzór korporacyjny a własność państwowa	92
3.2.1.	Uwagi wprowadzające	92
3.2.2.	Własność państwowa	93
3.2.3.	Państwo jako <i>imperium</i> i jako <i>dominium</i>	94
3.2.4.	Skarb Państwa	95
3.2.5.	Prywatyzacja a nadzór korporacyjny	97
3.3.	Spółki Skarbu Państwa	100
3.3.1.	Szczególne cechy i uwarunkowania funkcjonowania spółek Skarbu Państwa	100
3.3.2.	Cel i interes spółki kapitałowej	101
3.3.3.	Interes publiczny jako determinanta celów spółek Skarbu Państwa	117
3.3.4.	Polityczne uwarunkowania nadzoru korporacyjnego w spółkach Skarbu Państwa	122

Rozdział 4. Model regulacyjny nadzoru korporacyjnego w spółkach Skarbu Państwa	130
4.1. Wprowadzenie do problematyki roli prawa w nadzorze korporacyjnym	130
4.1.1. Cel i przedmiot rozdziału	130
4.1.2. Rola prawa w nadzorze korporacyjnym w spółkach Skarbu Państwa	131
4.1.3. Problemy regulacji dotyczących spółek Skarbu Państwa ...	134
4.2. System regulacji nadzoru korporacyjnego	139
4.2.1. Akty prawne dotyczące nadzoru korporacyjnego	139
4.2.2. Ustawy i rozporządzenia	139
4.2.3. Akty prawa wewnętrznego	140
4.2.4. Zasady nadzoru właścicielskiego	140
4.2.5. Wytyczne OECD dotyczące nadzoru korporacyjnego w przedsiębiorstwach publicznych	143
4.2.6. Regulacje prawa Unii Europejskiej w zakresie nadzoru korporacyjnego	145
4.2.7. Statuty spółek Skarbu Państwa	148
4.3. Regulacje nadzoru korporacyjnego dotyczące członków organów spółek Skarbu Państwa	149
4.3.1. Uwagi wprowadzające	149
4.3.2. Powołanie członków organów spółek Skarbu Państwa	150
4.3.3. Kwalifikacje członków organów spółek kapitałowych	160
4.3.4. Niezależność członków organów spółek Skarbu Państwa ...	163
4.3.5. Wynagrodzenie członków zarządów i rad nadzorczych ...	170
4.3.6. Pełnomocnik wspólnika	175
4.4. Relacje pomiędzy organami spółek Skarbu Państwa	176
4.4.1. Uwagi wprowadzające	176
4.4.2. Relacje walne zgromadzenie – zarząd	177
4.4.3. Relacje zarząd – rada nadzorcza	183
4.4.4. Relacje rada nadzorcza – komórki organizacyjne MSP nadzorujące spółki (ZNW)	185
4.5. Prawne ograniczenia dysponowania zyskiem spółek Skarbu Państwa	188
4.6. Uprawnienia pracowników w spółkach Skarbu Państwa	190
4.6.1. Uwagi wprowadzające	190
4.6.2. Uprawnienia pracowników w zakresie wyboru członków organów spółek Skarbu Państwa	190
4.6.3. Prawo pracowników do objęcia akcji spółki	194
4.6.4. Rady pracowników jako forma partycypacji pracowniczej w zarządzaniu spółkami	196
4.6.5. Uprawnienia związków zawodowych w spółkach Skarbu Państwa	198
4.6.6. Pracownicy jako interesariusze spółek Skarbu Państwa – podsumowanie	201
4.7. Nadzór właścicielski Ministra Skarbu Państwa	203
4.7.1. Uwagi wprowadzające	203
4.7.2. Wielość ról Ministra Skarbu Państwa wobec spółek Skarbu Państwa	204

4.7.3.	Struktura organizacyjna nadzoru właścicielskiego w spółkach Skarbu Państwa	216
4.7.4.	Rola pracowników Ministerstwa Skarbu Państwa w nadzorze właścicielskim	219
Rozdział 5.	Mechanizmy nadzoru korporacyjnego w spółkach Skarbu Państwa ...	222
5.1.	Rola i rodzaje mechanizmów nadzoru korporacyjnego	222
5.2.	Zewnętrzne mechanizmy nadzoru korporacyjnego	223
5.3.	Wewnętrzne (prawne) mechanizmy nadzoru korporacyjnego w spółkach Skarbu Państwa	225
5.3.1.	Uwagi wprowadzające	225
5.3.2.	Rady nadzorcze	225
5.3.3.	Nadzór urzędniczy	252
5.3.4.	Prawa akcjonariuszy	269
5.3.5.	Wewnętrzne mechanizmy nadzoru korporacyjnego – podsumowanie i wnioski	276
Rozdział 6.	Problemy nadzoru korporacyjnego w spółkach Skarbu Państwa ...	290
6.1.	Podstawowe problemy badawcze	290
6.2.	Problem własności ekonomicznej	291
6.3.	Problem interesariuszy spółek Skarbu Państwa	306
6.4.	Problem agencji	319
Rozdział 7.	Podsumowanie	332
7.1.	Wnioski w zakresie celu opracowania	332
7.2.	Wnioski dotyczące celów spółek Skarbu Państwa	332
7.3.	Wnioski dotyczące mechanizmów nadzoru korporacyjnego	335
7.4.	Wnioski dotyczące problemów nadzoru korporacyjnego w spółkach Skarbu Państwa	340
7.4.1.	Weryfikacja hipotez badawczych dotyczących problemu teorii praw własności	340
7.4.2.	Weryfikacja hipotezy badawczej dotyczącej problemu teorii interesariuszy	343
7.4.3.	Weryfikacja hipotezy badawczej dotyczącej problemu teorii agencji	346
7.5.	Ograniczenia i propozycje badań na przyszłość	348
7.6.	Propozycje nowych rozwiązań w zakresie nadzoru korporacyjnego w spółkach Skarbu Państwa	351
	Bibliografia	357
	Spis rysunków, tabel i wykresów	373

Wykaz skrótów

Akty prawne

- Dobre praktyki – Dobre praktyki w zakresie doboru kandydatów na członków organów spółek o kluczowym znaczeniu dla Skarbu Państwa, http://www.msp.gov.pl/portal/pl/29/20000/Dobre_praktyki_w_zakresie_doboru_kandydatow_na_czlonkow_organow_spolek_o_kluczo.html
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.)
- k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037 z późn. zm.)
- r.p.p.k. – rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2003 r. w sprawie przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego na stanowisko członka zarządu w niektórych spółkach handlowych (Dz. U. Nr 55, poz. 476 z późn. zm.)
- r.s.e. – rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 września 2004 r. w sprawie szkoleń i egzaminów dla kandydatów na członków rad nadzorczych spółek, w których Skarb Państwa jest jedynym akcjonariuszem (Dz. U. Nr 198, poz. 2038 z późn. zm.)
- r.s.w.ś.d. – rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowego wykazu świadczeń dodatkowych, które mogą być przyznane osobom kierującym niektórymi podmiotami prawnymi, oraz trybu ich przyznawania (Dz. U. Nr 14, poz. 139)
- r.s.z.d.m. – rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2011 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 248, poz. 1488)
- u.d.a.r. – ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437 z późn. zm.)
- u.i.p.p.k. – ustawa z dnia 7 kwietnia 2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji (Dz. U. Nr 79, poz. 550 z późn. zm.)

- u.k.p. – ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1397 z późn. zm.)
- u.o.k.k. – ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.)
- u.o.p.d.g. – ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności (ustawa gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (tekst jedn.: Dz. U. antykorupcyjna) z 2006 r. Nr 216, poz. 1584 z późn. zm.)
- u.s.c. – ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. Nr 227, poz. 1505 z późn. zm.)
- ustawa o RM – ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 392 z późn. zm.)
- u.s.u.m. – ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o szczególnych uprawnieniach ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa oraz ich wykonywaniu w niektórych spółkach kapitałowych lub grupach kapitałowych prowadzących działalność w sektorach energii elektrycznej, ropy naftowej oraz paliw gazowych (Dz. U. Nr 65, poz. 404)
- u.w.o.k. – ustawa z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U. Nr 26, poz. 306 z późn. zm.)
- (ustawa kominowa) u.w.z. – ustawa z dnia 1 grudnia 1995 r. o wpłatach z zysku przez jednoosobowe spółki Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 154, poz. 792 z późn. zm.)
- u.z.w.u. – ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1224)
- u.z.z. – ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 854 z późn. zm.)
- Wskazówki – Wskazówki Ministerstwa Skarbu Państwa dotyczące wykonywania czynności przez radę nadzorczą jednoosobowej spółki Skarbu Państwa oraz spółki z większościovym udziałem Skarbu Państwa stanowiące załącznik Nr 3 do Zasad nadzoru właścicielskiego, http://bip.msp.gov.pl/portal/bip/101/4291/Zarzadzenie_Nr_19_Ministra_Skarbu_Panstwa_z_dnia_19_marca_2010_r.html
- zarządzenie nr 5 – zarządzenie Nr 5 Ministra Skarbu Państwa z dnia 20 stycznia 2012 r. w sprawie trybu doboru kandydatów na członków organów niektórych spółek o kluczowym znaczeniu dla Skarbu Państw, http://bip.msp.gov.pl/portal/bip/101/7040/Zarzadzenie_Nr_5_Ministra_Skarbu_Panstwa_z_dnia_20_stycznia_2012_r.html
- zarządzenie nr 14 – zarządzenie nr 14 Ministra Skarbu Państwa z dnia 31 marca 2005 r. w sprawie zasad i trybu doboru kandydatów do składu rad nadzorczych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa i rad nadzorczych innych podmiotów prawnych nadzorowanych przez Ministra Skarbu Państwa, sposobu prowadzenia bazy danych o kandydatach na członków rad nadzorczych oraz przeprowadzania szkoleń i egzaminów dla kandydatów na członków rad nadzorczych (Dz. Urz. MSP Nr 1, poz. 1 z późn. zm.)
- zarządzenie nr 45 – zarządzenie nr 45 Ministra Skarbu Państwa z dnia 6 grudnia 2007 r. w sprawie zasad i trybu doboru kandydatów do składu rad nadzorczych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa oraz rad nadzorczych innych podmiotów prawnych nadzorowanych przez Ministra Skarbu Państwa (Dz. Urz. MSP Nr 2, poz. 4)

Zasady nadzoru – Zasady nadzoru właścicielskiego nad spółkami z udziałem Skarbu Państwa, załącznik do zarządzenia nr 3 Ministra Skarbu Państwa z dnia 28 stycznia 2013 r. w sprawie zasad nadzoru właścicielskiego nad spółkami z udziałem Skarbu Państwa, http://bip.msp.gov.pl/portal/bip/101/8163/Zarzadzenie_Nr_3_Ministra_Skarbu_Panstwa_z_dnia_28_stycznia_2013_r.html

Inne

- Biul. SN – Biuletyn Informacyjny Sądu Najwyższego
- JSSP – jednoosobowe spółki Skarbu Państwa
- kierownictwo MSP – Minister Skarbu Państwa oraz Sekretarz Stanu i podsekretarze stanu w Ministerstwie Skarbu Państwa
- MPW – Ministerstwo Przekształceń Własnościowych
- MSP – Ministerstwo Skarbu Państwa
- OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
- OTK – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
- PMSP – pracownicy Ministerstwa Skarbu Państwa nadzorujący spółki
- RNJSSP – rady nadzorcze jednoosobowych spółek Skarbu Państwa
- RNSWSP – rady nadzorcze spółek z większościami udziałem Skarbu Państwa
  - SA – sąd apelacyjny
  - SN – Sąd Najwyższy
  - SSP – spółki Skarbu Państwa
  - SWSP – spółki z większościami udziałem Skarbu Państwa
  - TK – Trybunał Konstytucyjny
  - WZA – walne zgromadzenie akcjonariuszy
  - ZJSSP – zarządy jednoosobowych spółek Skarbu Państwa
  - ZSWSP – zarządy spółek z większościami udziałem Skarbu Państwa

Podziękowania

Niniejsza książka stanowi rezultat badań przeprowadzonych w ramach własnego projektu badawczego finansowanego przez grant Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (nr rejestracyjny N N115 251736). Przy pracy nad nim korzystałem z pomocy wielu osób, bez których nie mógłby on być skutecznie zrealizowany.

Na wstępie chciałem podziękować pracownikom Ministerstwa Skarbu Państwa za pomoc w przeprowadzeniu badań ankietowych. Podziękowania kieruję także do członków zarządów i rad nadzorczych spółek Skarbu Państwa, którzy wzięli udział w badaniach.

Chciałem podziękować Pawłowi Juszcukowi, Pawłowi Penszko oraz pracownikom Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o. (PAG Uniconsult) za pomoc w przygotowaniu, przeprowadzeniu badań ankietowych oraz w opracowaniu statystycznym ich wyników. Szczególne podziękowania kieruję do Macieja Gajewskiego, który umożliwił mi tę współpracę.

Dziękuję profesorowi Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego Stanisławowi Piątkowi za krytyczne uwagi oraz wskazówki merytoryczne na etapie przygotowania książki.

Szczególnie serdecznie dziękuję profesorowi Karolowi Sobczakowi, dzięki któremu prowadzę pracę naukową.

Na koniec chciałem podziękować mojej żonie Agnieszce za cierpliwość oraz krytyczne spojrzenie na moją pracę.

Igor Postuła
Warszawa, marzec 2013 r.

Wprowadzenie do problematyki nadzoru korporacyjnego – cel i założenia opracowania

1.1. Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania jest nadzór korporacyjny w spółkach Skarbu Państwa. W literaturze dotyczącej tego zagadnienia stosuje się wiele różnych definicji nadzoru korporacyjnego w zależności od przyjętych założeń teoretycznych. Dla celów opracowania przyjęto definicję stosowaną przez OECD, zgodnie z którą nadzór korporacyjny dotyczy „relacji między kadłą zarządzającą spółek, ich organami zarządzająco-nadzorczymi, wspólnikami/akcjonariuszami i innymi interesariuszami (podmiotami zainteresowanymi działaniem spółki)” oraz określa „strukturę, za pośrednictwem której ustalane są cele spółki, środki realizacji tych celów oraz środki umożliwiające śledzenie wyników spółki”¹.

Zagadnienie nadzoru korporacyjnego w spółkach Skarbu Państwa należy uznać za istotne z co najmniej kilku powodów, zarówno teoretycznych, praktycznych, jak i regulacyjnych.

Do głównych powodów należy zaliczyć, jak wskazuje Koźmiński, opisując wyzwania współczesnego zarządzania, ogólny „paraliż” mechanizmów nadzoru korporacyjnego oraz potrzebę przeformułowania roli państwa wobec gospodarki².

Problemy te są jak najbardziej aktualne i istotne także w Polsce. Zdaniem Nogalskiego system nadzoru korporacyjnego w Polsce ma charakter dysfunkcyjny, co świadczy o słabości stosowanych mechanizmów, niedoborach w kulturze sprawowania nadzoru, a także o słabości rozwiązań prawnych, zawartych zarówno w przepi-

¹ Zasady nadzoru korporacyjnego OECD, OECD 2004, dostępne na stronie internetowej: <http://www.oecd.org/daf/corporateaffairs/corporategovernanceprinciples/34656740.pdf>, s. 11.

² A.K. Koźmiński, *Zarządzanie w warunkach niepewności. Podręcznik dla zaawansowanych*, Warszawa 2005, s. 48–50, 79–82.

sach rangi ustawowej, jak i w statutach spółek³. Z drugiej strony, pomimo trwającego w Polsce od ponad 20 lat procesu prywatyzacji, liczba spółek Skarbu Państwa jest nadal wysoka, a w niektórych sektorach gospodarki spółki te albo mają pozycję dominującą, albo są przynajmniej istotnymi uczestnikami rynku. Co więcej, w niektórych sektorach państwo zamierza pozostać takim uczestnikiem, nie pozbywając się akcji spółek. Ostatnio forsowany jest także projekt powołania spółki Skarbu Państwa, która ma stanowić rodzaj państwowego funduszu inwestycyjnego, będącego pasywnym uczestnikiem gospodarczo ważnych i dobrze rokujących przedsięwzięć.

Spółki Skarbu Państwa stanowią formę prowadzenia działalności gospodarczej przez państwo, dlatego zasady ich funkcjonowania dotyczą tak zasadniczej kwestii, jak wykorzystanie własności państwowej w działalności gospodarczej w gospodarce rynkowej. Obecnie problem ten jest bardzo aktualny nie tylko w Polsce, ale także w Europie i na świecie, w szczególności ze względu na zwiększenie aktywności państw w obrocie gospodarczym w czasie kryzysu finansowego. Ze względu na cechy własności państwowej skuteczne zarządzanie spółkami z udziałem państwa i nadzór korporacyjny nad nimi wymagają specyficznych instrumentów⁴.

Państwowy charakter własności powoduje, że zarówno cele, jak i zasady funkcjonowania spółek Skarbu Państwa mogą odróżniać się od celów i zasad funkcjonowania spółek prywatnych. Wynika to nie tylko z tego, że spółki Skarbu Państwa podlegają szczegółowym regulacjom prawnym, na wielu płaszczyznach zawierających rozwiązania odbiegające od modelu ogólnego dla spółek kapitałowych przyjętego przez ustawę z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037 z późn. zm.), ale także z faktu, że sposób zarządzania własnością państwową umożliwi wpływ na spółki politykom oraz administracji. Cele spółek Skarbu Państwa mogą być z kolei determinowane przez interes publiczny, którego realizacja jest wpisana w każdą działalność państwa, także w działalność gospodarczą.

Opisywane w literaturze problemy nadzoru korporacyjnego odnoszą się w głównej mierze do spółek prywatnych, podczas gdy oddziaływanie własności państwowej na mechanizmy nadzoru korporacyjnego powoduje, że najważniejsze z tych problemów nabierają specyficznych cech, często niewystępujących i przez to nieanalizowanych w spółkach prywatnych. Co istotne, w dziedzinie nadzoru korporacyjnego zdecydowanie dominują autorzy amerykańscy i literatura odnosząca się przede wszystkim do funkcjonującego w Stanach Zjednoczonych modelu otwartego nad-

³ B. Nogalski, *Nadzór nad przedsiębiorstwem i grupą kapitałową* (w:) S. Borkowska [i in.], *Dobra gospodarka*, Warszawa 2006, s. 293–294 (293–318).

⁴ Stosowanie specyficznych instrumentów dla poszczególnych typów własności postulują Borowiecki i in., którzy dokonali podziału typów własności ze względu na cztery kryteria: charakteru tytułu własności, charakteru właścicieli przedsiębiorstwa, autonomii przedsiębiorstwa oraz hierarchii jego celów; R. Borowiecki [i in.], *Nadzór korporacyjny w procesie kreowania wartości i rozwoju przedsiębiorstwa*, Kraków 2005, s. 67–75.

zoru korporacyjnego, w którym istotniejszą rolę odgrywają mechanizmy zewnętrzne (rynkowe), w szczególności fuzje i przejęcia, a system organów spółek jest monitoringowy, czyli zamiast zarządu i rady nadzorczej funkcjonuje tylko rada dyrektorów, składająca się z dyrektorów zarządzających i nadzorujących. W państwach Europy kontynentalnej dominuje model zamknięty, w którym większe znaczenie mają mechanizmy wewnętrzne, w szczególności rady nadzorcze. Polski model nadzoru korporacyjnego można uznać za najbardziej zbliżony do niemieckiego, głównie z uwagi na oparcie polskiego kodeksu spółek handlowych na rozwiązaniach niemieckich, w szczególności dualistycznym systemie organów spółek, w którym zarządy i rady nadzorcze stanowią organy odrębne. Większość europejskich i polskich opracowań dotyczących nadzoru korporacyjnego odnosi się jednak do problemów w tym zakresie występujących w spółkach prywatnych. Dlatego kwestię wpływu własności państwowej na model nadzoru korporacyjnego można uznać za zagadnienie wymagające dogłębnej analizy, z której wnioski mogą mieć charakter uniwersalny, tj. odnosić się nie tylko do polskich spółek Skarbu Państwa, ale być wykorzystane także w innych państwach, w których funkcjonują spółki czy nawet inne formy prowadzenia działalności gospodarczej z udziałem państwa.

Z uwagi na powyższe podstawowym celem opracowania jest wykazanie, w jaki sposób na kształt i zasady funkcjonowania modelu nadzoru korporacyjnego wpływa państwowy charakter własności. Przedmiotem analizy jest model nadzoru korporacyjnego w spółkach Skarbu Państwa, na który zgodnie z definicją OECD składają się relacje pomiędzy interesariuszami spółki oraz struktura, poprzez którą ustala się cele spółki, środki ich realizacji i nadzorowania tego procesu. Analiza modelu nadzoru korporacyjnego w spółkach Skarbu Państwa ma wskazać:

- co jest celem tych spółek,
- jak funkcjonują mechanizmy nadzoru korporacyjnego w tych spółkach.

Analiza ta jest przeprowadzana także w odniesieniu do zagadnień badawczych w obrębie teorii nadzoru korporacyjnego, za które uznano kwestię rozdzielenia własności ekonomicznej i prawnej majątku oraz akcji spółek, a także określenia, kto jest interesariuszem spółek, oraz problem agencji.

1.2. Struktura opracowania

Realizacji celu opracowania jest podporządkowana jego struktura, która składa się z następujących części:

- „**Wprowadzenia do problematyki nadzoru korporacyjnego – cel i założenia opracowania**”, zawierającego przedstawienie przedmiotu, celu opracowania,

W książce przedstawiono funkcjonowanie mechanizmów nadzoru korporacyjnego w spółkach Skarbu Państwa oraz wykazano, w jaki sposób państwowy charakter własności determinuje działanie tych mechanizmów.

Atutem publikacji jest zaprezentowanie wyników badań ankietowych przeprowadzonych przez autora wśród członków zarządów i rad nadzorczych spółek oraz nadzorujących spółki pracowników Ministerstwa Skarbu Państwa, ukazujących problemy praktyki nadzoru korporacyjnego. Praca zawiera szczegółową analizę aktów prawnych w zakresie m.in.:

- relacji pomiędzy poszczególnymi organami spółek,
- doboru i kwalifikacji członków zarządów i rad nadzorczych,
- kompetencji Ministra Skarbu Państwa wobec spółek,
- ustalania wynagrodzenia członków zarządów i rad nadzorczych.

Książka będzie pomocna dla członków zarządów i rad nadzorczych spółek Skarbu Państwa, dla pracowników naukowych i studentów, adwokatów i radców prawnych, dla pracowników administracji rządowej nadzorujących spółki Skarbu Państwa, a także dla pracowników samorządowych nadzorujących spółki komunalne.

„Jestem pod wrażeniem postawionych przez autora hipotez badawczych. Są śmiałe, dobitne i krytyczne dla badanej sfery zjawisk. Nigdy wcześniej z taką pogłębioną krytyką się nie spotkałem, zaś hipotezy wydają się oryginalne. Hipotezy te odnoszą się zarówno do funkcjonowania mechanizmów nadzoru korporacyjnego w praktyce, jak i problemów teorii nadzoru korporacyjnego. Na obydwu tych płaszczyznach autor potrafił przeprowadzić przekonującą weryfikację postawionych hipotez”.

z recenzji prof. Grzegorza Domańskiego

„Książka jest opracowaniem rzetelnym, podejmującym ważne problemy badawcze. Na polskim, ale także zagranicznych rynkach wydawniczych, trudno znaleźć pozycję, która w tak kompleksowy sposób opisywałaby problematykę nadzoru korporacyjnego w spółkach z udziałem państwa. Podkreślenia wymaga także wiarygodność badań ankietowych”.

z recenzji prof. Dariusza Jemielniaka

Igor Postuła – doktor ekonomii w zakresie nauk o zarządzaniu; absolwent Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie oraz Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego; adiunkt w Zakładzie Administracyjno-Prawnych Problemów Zarządzania na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego; autor licznych publikacji naukowych z zakresu nadzoru korporacyjnego, pomocy publicznej oraz prawa gospodarczego; radca prawny.

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01

zamowienia.książki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa: www.profinfo.pl

ISBN 978-83-264-4208-7

9 788326 442087

cena 79 zł (w tym 5% VAT)